

1.– GAZTELA'KO ISABEL ERREGIÑEA

SARRERA

Cesar Vidal idazle onak liburu irakurgarri bat argitaratu dau “Cambiaron la historia” idazpuruagaz. 59 gizakiren bizitza laburak dira eta guztiak, idazpuruan beintzat, mailla baten ipinten daz.

Gizaki onein barria irakurleai emotea ondo izango litzakela otuta, iru zerrendetan banandu dodaz gizaki oneik. Batzuk gizanditzat jo dodaz eta amar izan dira gutziz, beste batzuk gizaki ospetsutzat jo dodaz eta oneik izan dira zortzi. Orain beste zerrenda bat egiten dot eta onei onurakorrak deritxet. Oraingo azalaz daukadaz zerrenda onetan. Orrelan ba, iru zerrendetan $10+8+14=32$. Baiña 59'ra arte 27 geratzen dira sartu bagerik. Zergaitik? Batzuk oso ezagunak diralako, esaterako Moises, Jesus eta Pablo. Beste batzuk, neure ustez garrantzi aundikoak ez diralako, esaterako Kleopatra, Saladino, Alfonso X, Lukrezia Borgia. Beste batzuk margolariak diralako, Velazquez esaterako, edo ereslari edo musikuak diralako (edertia sartu ezker, beste asko dagoz), esaterako Bach, Mozart, beste batzuk euren bizitza ain garrantzizkoa ez dala uste izan dodalako, esaterako Jovellanos, Cook, Nelson, Indira Gandhi eta Ronald Reagan.

1.– ISABEL GAZTELA'KO ERREGIÑEA

Erregiña oneri buruz eritxiak eskatuko ba'genduz, ez gintzakez batera etorriko: Batzuk “santa'tzat artzera arte goratuko dabe eta beste batzuk endakeri-zale lez, judatarrak eta mauroak erbesteratu ebazalako. Baiña goazen bere bizitzara.

1474n. urtean jaio zan eta Gaztela'ko erregearen alabea zan. Ez eukan bide zabalik errege-aurkara igoteko. Ama zoroa izan eban eta jatorriz gax orrek jarraituko ete eban bildurra egoan, bere nebea, errege izatera eldu-bearrekoa IV Enrike, makala zan eta zikiña be bai. Errege izatera eldu zan baiña bilin-bolanka ibilli zan. Ortik etorri jakon Isabel'eri erregetzarako bidea. IV Enrike izan zan Bizkai'ko Jauna, baiña jauntza kendu egin bear izan jakon Isabel'eri emoteko.

Txikitatik zan otoitz-zalea eta maite eban Biblia, batez be Joan'en ebanjelioa. Ortik atera eban indarra, bere ama zoro ta gaisoari laguntzeko, bere nebeagaz eroapen aundia eukiteko... Lan neketsu orreitan Isabel sendotu egin zan.

Gaztetatik ardura aundiak artu bear izan ebazan. Bat, esaterako, bere senarra nor izango zan. Eskintza asko jatorkozan baiña kontuz jokatu eban eta Gaztelerako, España barria sortzeko eta Europa'rako onena izango zalakoan Aragoi'ko Fernando artu eban. Onak asko sufridu-azo eutson ezkontzan zintzoa ez zalako. Uri aundi batera joaten zan bakoitxean (Bilbao'ra be bai), andik legezkoa ez dan seme edo alaba bat agertzen zan, bastardo bat. Bear eban eroapena Isabel'ek!

Gazte-gaztetan ezkondu ziran, amabost urte-ingurukoak zirala. Euren alkartzea, elebarri edo nobela bat idazteko jazokizuna izan zan.

IV Enrike il zanean, leiñargi batzuk Beltraneja eritxon Juana bat nai eben erregiña, Enrike'ren alabea zalako, naizta ezkontzarik kanpoko, Beltran'en alabea zan. Erritarren arteko guda bat sortu jakon Isabel'eri, Frantzia eta Portugal aurka eukazala. Baiña irabazle urten eban Isabel'ek. Eta gastuak urritu ebazan eta ardurak ondo banatu...

1481n. urtean Granada'ko erregeak bakerako ziran artu-emonak apurtu ebazan eta Isabel'ek asi eban España eskuratzeko guda Granada'ren aurka eta irabazi eban. Baldintza onetan egin eban Isabel'ek bakea eurakaz eta euren etxe ederrak, Alhambra esaterako edo Mezquita, Isabel ez apurtzea lortu eban. Arabeak ez dabe ori egin inon be.

Era zakarragoan erbesteratuak izan ziran judatarrak, baiña orretan 1942n. urte aretan eleizgizonen eskariak izan ziran zakarrak.

Jakiña da zelako artu-emonak izan eban Isabel'ek Kristobal Colon'egaz, Amerikak aurkitzeko orduan.

Txalogarria da, batez be, Isabel'ek, ezkontzen bidez egin ebazan alegiñak Europa osoa batzeko.

Bera izan zan edestian lenengoa gudako Zaurituen Etxeak sortu ebazana, lenengoa umezurtzentzat eta alargunentzat sariak lortu ebazana, bera sendoa Eleizea biurtzeko alegiñak egiten, Cisneros Kardinala lagun ebala, bera emakumeen eziketarako lenengo lanak egin ebazana, berak gertatu eban Europa I Karlos'ek izan eban inperioa izan egian, eguzkia eskutatzen ikusten ez dauan inperioa.

Azkenengo urteak larriak izan ziran beretzat, Juana alaba zoroa ondoan eukala, baiña beti izan zan adoretua, naiz zaldi-gaiñean gudara joateko naiz etxeko nekeak igaroteko. Min biziak jota il zan eta mundu ezagun guztian egin jakon negar.

Aspaldion baragarrikeri batzuk esan dira bere aurka, esaterako inoz ez ebala arkondarea aldatzen, endakeri-zalea zala, Fernando zala aundia eta bera ezereza, baiña Isabel oso jakituna zan (sei izkuntza ekizan, onein artean latina), garbikuzian oso arduratsua zan eta bere serbitzailleai aste-barruan batzutan uguztea edo baiñatzea eskatzen eutsen, endakerizalea ez zala agertzeko, esan dagigun bere azkenengo laguntzaillea morisko bat zala eta bere lagun asko judatarrak zirala legea atera aurrean eta ostean judatar biurtuak.

Arazoak ikusten Fernando baiño askoz zurragoa ta zorrotzagoa zan eta oitura-bizitzan askoz garbiagoa.

Ekintza aundiak (erritarren guda, Granada'koa, Ameriketako arazoa, ezkontzen ikuspegia... guztiak ziran Isabel'ek ikusiak, ez Fernando'k. Berak Fernando bere bidera akartzea lortzen eban, baiña inoz agertu bagerik gizona bere menpean egoala, orregaitik esaten zan “Tanto monta, monta tanto Isabel como Fernando”.

OLAZAR'tar Martin'ek